

**GALERIJA
FORUM**

11. 5. – 3. 6. 1989

**STEVAN
LUKETIĆ**

Izdavač
Published by
GALERIJA FORUM
KULTURNO
INFORMATIVNI
CENTAR ZAGREB
Tešlina 16, tel. 421-144

Za izdavača
For the publisher
SUNČANA KUNEJ

Urednik kataloga
Catalogue editor
VIŠNJA KNEZOVIĆ

Predgovor
Preface
ZVONKO MAKOVIĆ

Grafički urednik
Graphical super vision
IVICA STANČIN

Prijevod na engleski
Translation in to english
DAWE ANTHONY

Fotografije
Photographies
MITJA KOMAN

Lokovni postav
Arrangement of exhibits
STEVAN LUKETIĆ

Plakat
Poster design
IVICA STANČIN
STEVAN LUKETIĆ

Tisak plakata
Printing of posters
ŽELIMIR BAKOVIĆ

Tehnički postav izložbe
Technical layout
ŽELIMIR MARTINJAK

Tisak
Printed by
VJESNIK – AGENCIJA ZA MARKETING

Naklada
Edition
500

NOVA SKULPTURA STEVANA LUKETIĆA

Veliki, izrazito tanki i pomalo nepravilni ljuskavi kvadri doimaju se u svom uspravnom rastu gotovo nematerijalno. Točnije rečeno, oni su nalik na okomito postavljene ekrane s kojih zrači jednom za svagda zaustavljena energija: energija utisnuta u znakove nastale udaranjem tupim i oštrim predmetima, grebanjem i utiskivanjem, povlačenjem i kratkim zasijecanjem, otkidanjem slojeva te izvlačenjem iz skrivene nutrine paralelnih nizova bakrenih cijevi koje nisu ništa drugo već armatura što čitav oblik čini konzistentnim. Tu su zatim i tragovi koji nisu nastali isključivo primjenom fizičke sile, već palenjem i kemijskim procesima, zatim bojanjem te premazivanjem različitim lakovima koji svaki i najsitniji trag optički pojačavaju čineći ga samostalnijim u gustom mreži teksture. Tijelo kvadra kao da je lako tordirano, a ovaj jedva naznačeni pokret daje obliku dojam vitalnosti. Time kao da se proturiječi onoj vidljivoj agresiji zapisanoj na opni i u tijelu kipa. Dvije skulpture izrazito velikih dimenzija, a na koje ovdje pomišljam (**»Skulptura VIII/88«** i **»Skulptura IX/88«**), dio su najnovijih radova Stevana Luketića. Ti radovi imaju vrlo precizne korijene, i to u kiparevu vlastitom djelu. 1963. godine on otkriva na slučajno nadenom stvari, a to je hladnjak automobila, kako su i stanjena prizmatična forma i ljuskava aluminijska tekstura neobično poticajni. Luketić tada nastavlja one postupke što smo ih mogli susresti u njegovu netom završenom informelističkom razdoblju. Palenjem ostavlja vijugave užljebine na površini hladnjaka, dodaje i zavaruje komadiće željeznih ili bakrenih ploča, usaglašavajući pri tom gotovi, industrijski izgled plohe s onim naknadno dodanim. Bolje rečeno, on svoj vlastiti rukopis utiskuje u anonimnu šupljikavu teksturu nadenog predmeta.

Djela koja nastaju tokom osamdesetih godina, također obradom istog industrijski izvedenog i isluženog predmeta, ne možemo ipak promatrati tek kao nastavak jedne jasno precizirane formulacije stare dvadesetak godina. Nova djela predstavljaju još najmanje dvije stvari koje se ne smiju previdjeti. Jedna od tih stvari jest izmijenjen odnos prema »nadenom predmetu«. To više nije samo stvar preuzeta s otpada, stvar lišena umjetničkih, estetskih konotacija, stvar koja je u ono vrijeme zračila jasnim značenjima poznatim iz filozofije i književnosti egzistencijalizma. Jednostavno rečeno »nadeni predmet« izgubio je sada simboličku auru što ga je prije dvadesetak godina okruživala i napajala. Naden je predmet

sada također preuzet iz vlastita umjetničkog rječnika, iz osobnog inventara, te predstavlja svojevrsni citat, znak pun referencijalnih vrijednosti koje nas vraćaju izvornom mjestu (: čistom, nepatvorenom, doslovnom predmetu s otpada) kroz filter umjetnikova osobnog jezika, njegovih skulptura nastalih 1963. godine. Sada više ne nalazimo onu otprije poznatu fasciniranost ružnoćom sirove stvari, ružnoćom bačenog predmeta koji je lišen svojih funkcija. Pred nama su sada »prepoznati predmeti«. Upravo ta razlika između »nadenog predmeta« i »prepoznatog predmeta« istice ono važno svojstvo na koje sam malo prije upozorio. »Prepoznati predmet«, naime, nema za cilj isticati slučajnost, nekorisnost, odbačenost, bezvrijednosti. . . sav onaj egzistencijalistički svijet znakova iz kojeg je rasla aura ranijih skulptura. Štoviše, novim se djelima želi pokazati kako »nadeni predmet« može biti lijep, kako se ispod njegove sirove ljuske skriva jedan bogati naboj estetskih potencijala koji se procesom rada treba osloboditi, ili preobraziti u tek prividno drugo.

Iz takva izmijenjena stava prema nadenom, gotovo stvari proizlazi i drukčiji postupak rada. Sada se više ne teži uništenju, obračunavanju s materijom. Sirova se grada shvaća kao nešto duboko pozitivno, nešto što je samo slučajno bilo zametnuto, a što će nastaviti svoj rast u umjetničkom djelu. Iz gotovog predmeta moguće je u najnovije vrijeme izvoditi oblike koji će na stanoviti način negirati osnovni prizmatični volumen. Zadani se i temeljni kvadar prekraja (**»Skulptura XX/89«**, **»Skulptura XXI/89«** i osobito **»Skulptura XIV/89«**), izrastajući iz anonimnog industrijskog predmeta u izrazito vitalnu formu organske snage.

Nadalje, prašnja se opna uklanja brušenjem, čišćenjem, utiskivanjem i premazivanjem da bi se izvukla na vidjelo čitava jedna skrivena vegetacija fascinantnih znakova, jedna nova mreža složenih likovnih vrijednosti. I sada dolazi do usaglašavanja dviju tekstura: one unaprijed zadane, teksture sirovog predmeta, i teksture nastale umjetnikovom intervencijom. Međutim, usaglašavanje se više ne odvija u bolnoj ekstazi niti u hladnom bijesu. Riječ je o dijalogu punom razumijevanja. Svakako da se ovdje treba prisjetiti onog na što sam već ranije upozorio. To je uloga i značenje citata. Kipar, naime, ne pristupa nepoznatom, on prepoznaje stvar ispred sebe, prepoznaje također i svoj vlastiti govor što ga je ranije izrekao. Usklađivanjem tih pojmova dolazi se do nove i drukčije situacije, drukčijeg stvaralačkog postupka, a samim time do drukčijeg i izmijenjena značenja.

Zvonko MAKOVIĆ

STEVAN LUKETIĆ's NEW SCULPTURE

In their vertical rise the markedly slender and rather irregular, rectangular parallelepipeds give an impression of incorporeality. Or, in other words, they seem as vertically positioned screens emanating an energy that has been forever captured: a dynamism indelibly embedded into marks left by the impact of blows made with objects blunt and sharp; through scratching and impression, by wrenching and by abrupt rending, by the tearing away of strata, finally producing from within the hidden depths collinear rows of copper conduits which are no more than an armature that makes the entire form consistent. There also exist other traces not solely the result of any application of physical force but which have been introduced through the media of heat and chemical processes, by painting and lacquering with various kinds of coatings which optically enhance even the smallest traces, thereby making it more individual in the dense textural network. The body of the parallelepiped appears slightly twisted, this barely discernible movement giving to the form a presence of vitality and which appears to contradict a visible aggression written in both the membrane and the body of the sculpture. Two sculptures of distinctly large dimensions and which I have particularly in mind (**»Sculpture VIII/88«** and **»Sculpture IX/88«**) form part of the latest works by Stevan Luketić, works which draw very heavily on the artist's own opus. In 1963, Luketić seemingly stumbled upon a specific object – an automobile radiator – the flat form and scaled aluminium texture of which he found surprisingly inspirational. He continued to apply the media which we now are able to encounter in his recently ended informalistic period. He etch-burns meandering grooves on the radiator surface, adds and welds pieces of iron or copper plates, thereby creating a balance between the finished industrial appearance of the surface and that which he has added. More clearly, he imprints his own characters into the anonymous, porous texture of this chance-found object.

The works created during the course of the 1980s – also a treatment of the identical and life-expired industrial product, cannot, however, be viewed

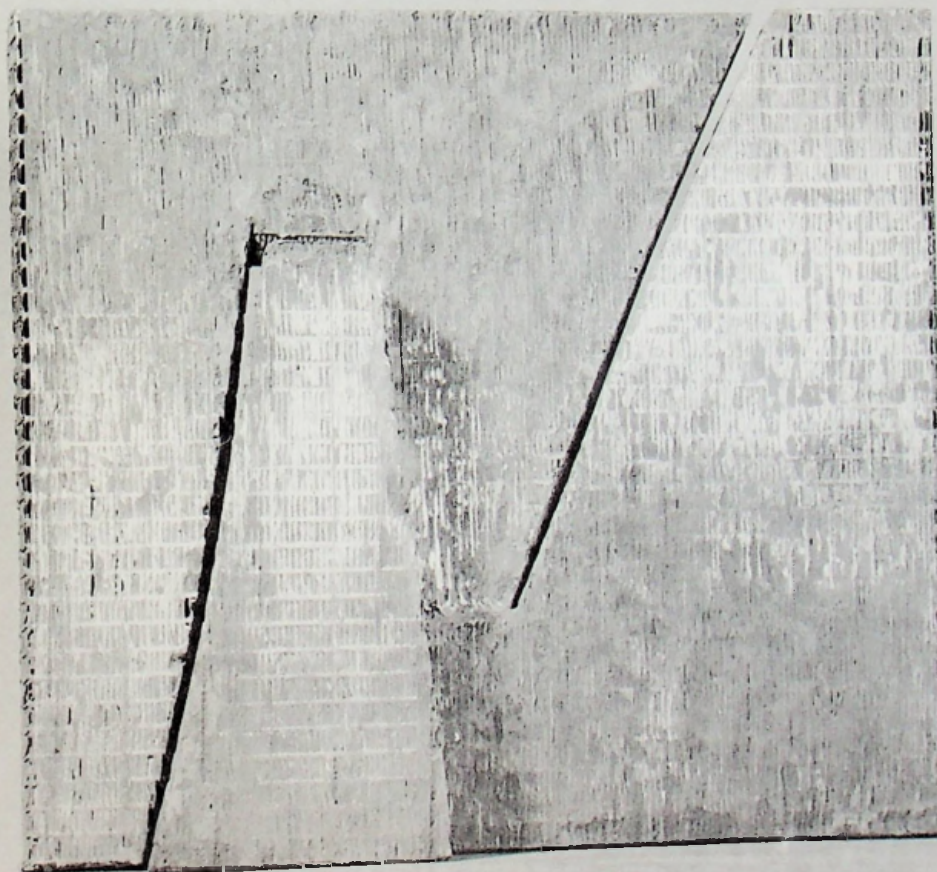
merely as a continuation of a clearly-defined, twenty year-old formulation. His new works represent at least two further aspects which should not be overlooked. One aspect is an altered approach to the »discovered object«. It is no longer just something recovered from a scrap yard, something devoid of artistic or aesthetic connotations, an object which at the time of its discovery emanated clear and familiar signals from the literature and philosophy and existentialism. To simplify the foregoing, the »discovered object« has now lost its symbolic aura by which, twenty years ago, it was surrounded and from which it was fuelled. Now, the discovered object is taken from the personal artistic vocabulary, from the personal inventory, and represents a kind of quotation, a sign pregnant with referential values which return us to the point of origin (the actual, genuine and literal object taken from a scrap heap) through the filter of the artist's personal language, i.e. his sculptures created prior to 1963. We are no longer confronted with an already familiar fascination with the ugliness of a crude object, the ugliness of something discarded and devoid of its function. Standing before us now are the »recognized objects«. This essential difference between the »object discovered« and the »object recognized« emphasizes the important property to which I drew attention a short while ago. The aim of the »recognized object« is not to underline the coincidence, the uselessness, the rejection, the trashiness... all the existentialistic world of signs from which the aura of earlier sculptures extended. Indeed, the new works attempt to show that the »object discovered« can be beautiful; that beneath its coarse carapace there lies a rich charge of aesthetic potential which has to be released through the process of work, or transformed into something else, if only seemingly.

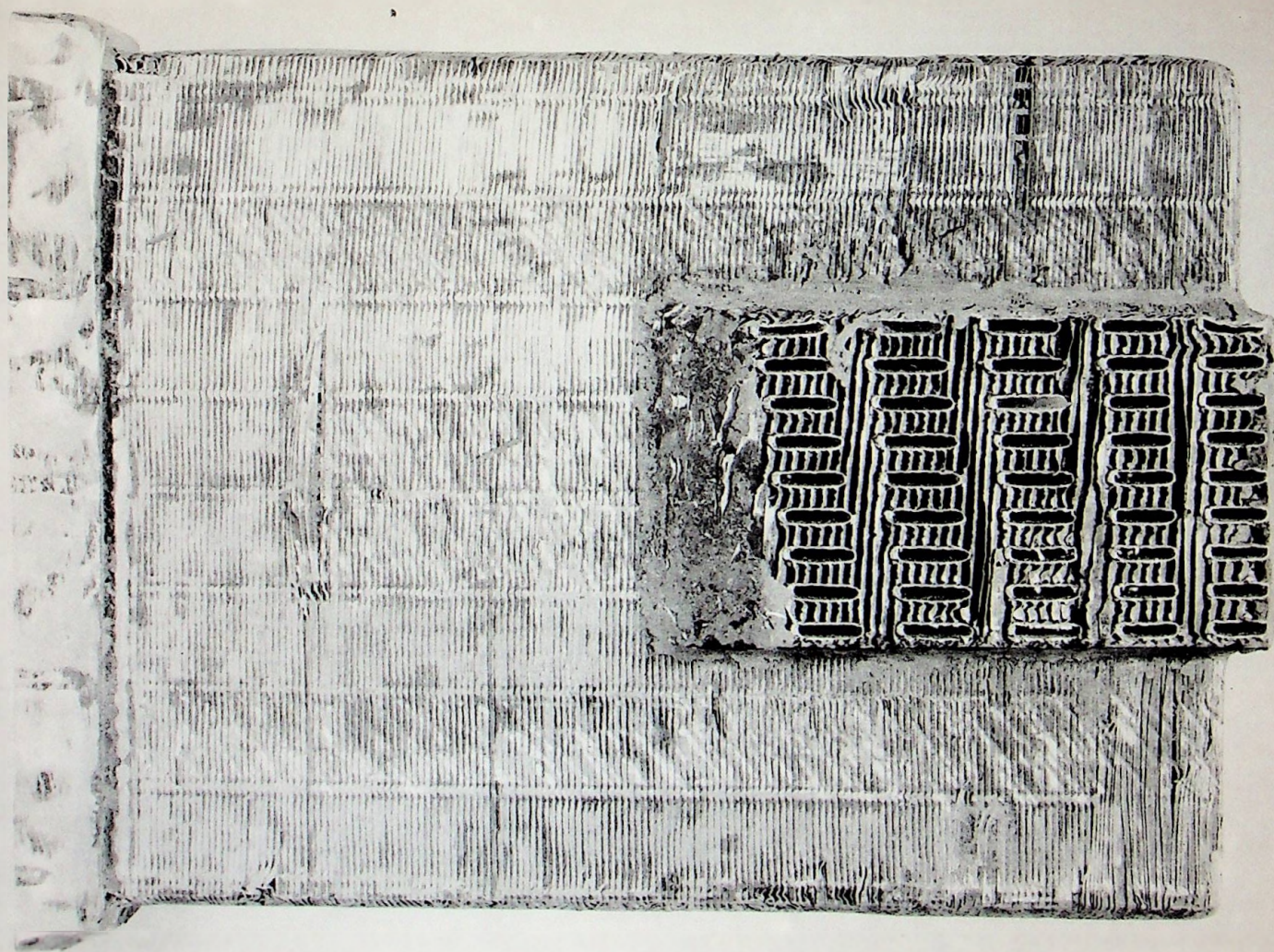
The result of such a changed attitude towards the discovered, finished object is the changed process of work. The aim is not now a destruction, a final settling of accounts with the substance. The crude material is now taken as something deeply positive; something which had been inadvertently mislaid and which will continue its growth in a work of art. It is now possible to create from a discovered object forms which will, in a certain way, negate the basic prismatic volume. The given parallelepiped is being restructured (**»Sculpture XX/89«, »Sculpture XXI/89«** and particularly **»Sculpture XIV/89«**) and transformed from an anonymous industrial object into a pronouncedly vital form of organic force.

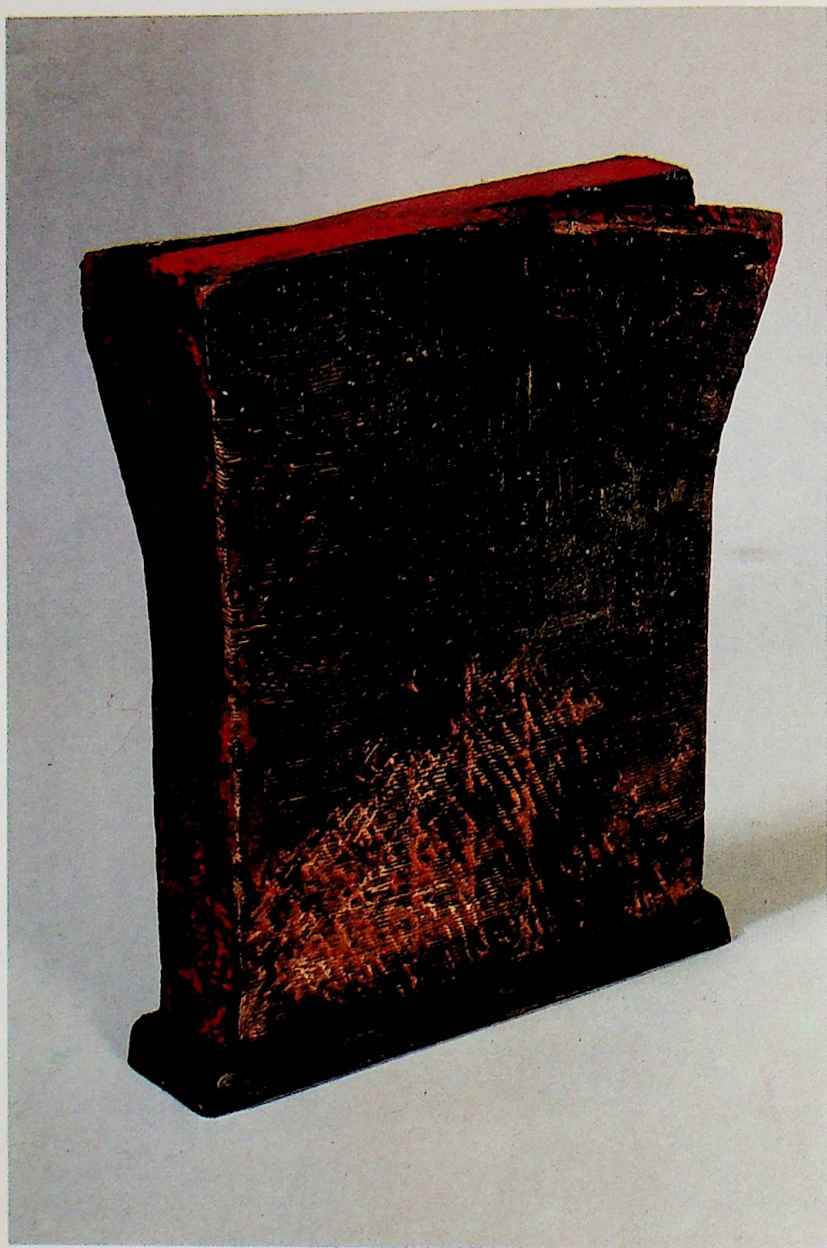
Furthermore, the dusty membrane is removed by grinding, cleaning, impressing and coating in order that one's visual perception may be brought into contact with an array of hidden vegetation of fascinating signs, an entirely new network of complex visual values. This leads to the harmonization of the two textures: that previously stated – the texture of the of the crude object – and the texture resulting from the artist's intervention. This harmonization, however, no longer occurs in painful ecstasy or in cold rage. The process now is one of a dialogue full of

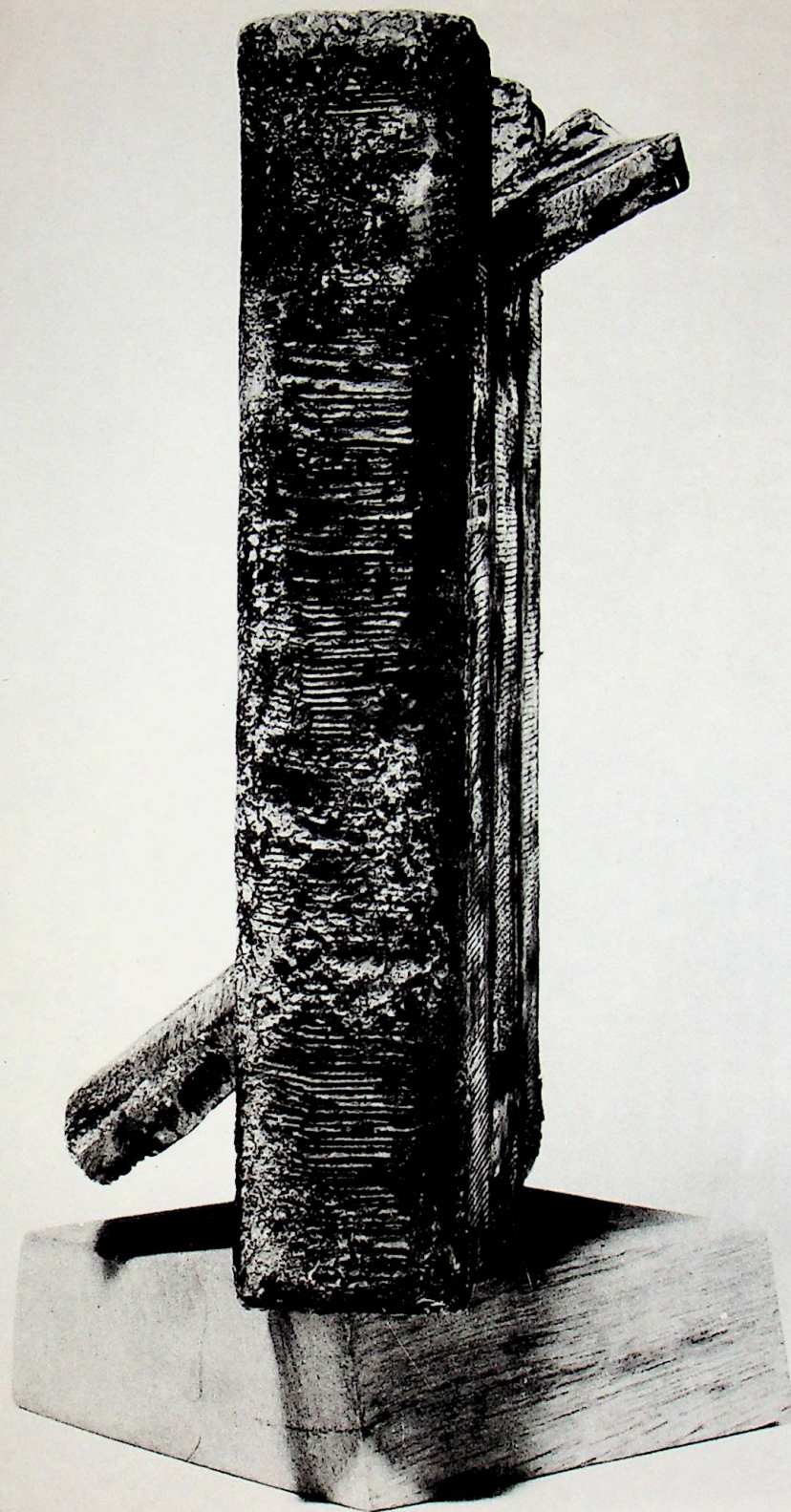
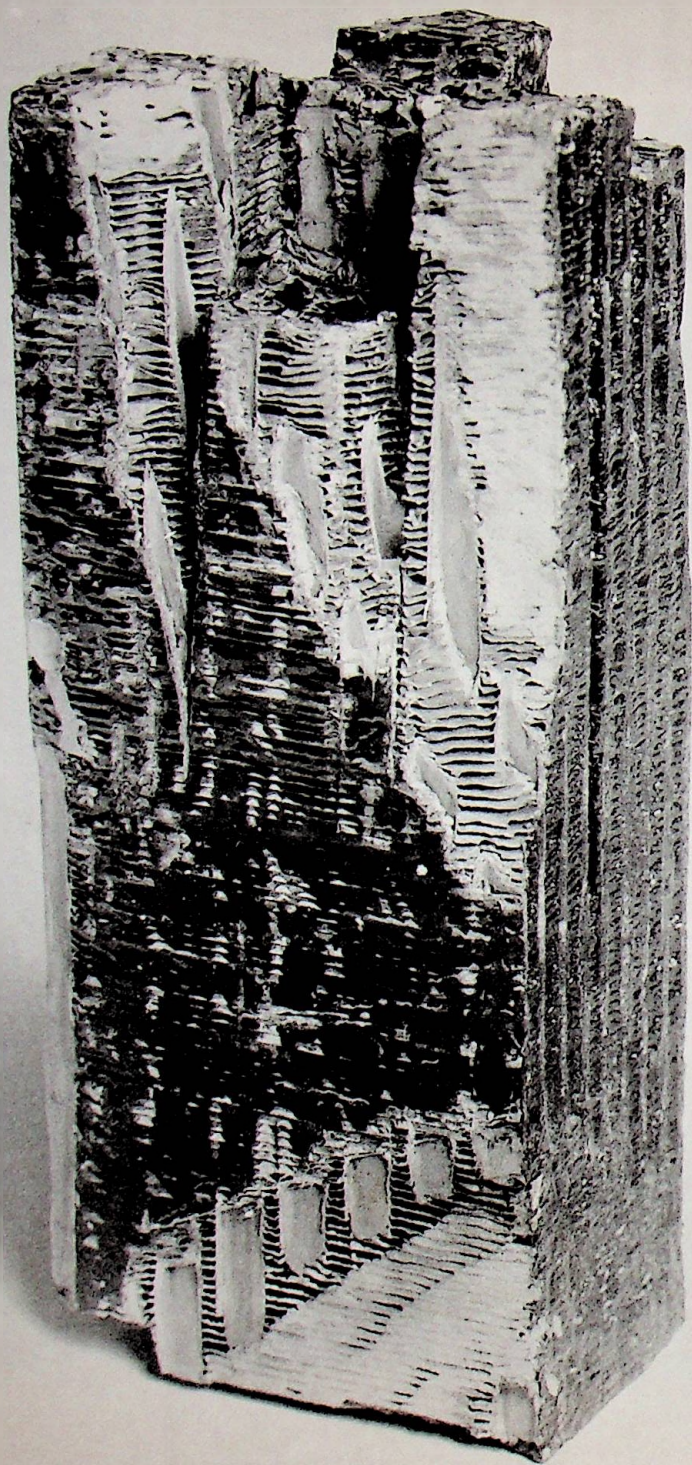
understanding. It is at this point that one should be reminded of what I have previously spoken – the role and the meaning of a quotation. In other words, the sculptor does not approach an unknown quantity; he recognizes the object facing him, as well as his own words spoken earlier. Through a coordination of the two phenomena one arrives at a new, different situation, another creative process and through this at a different and altered meaning.

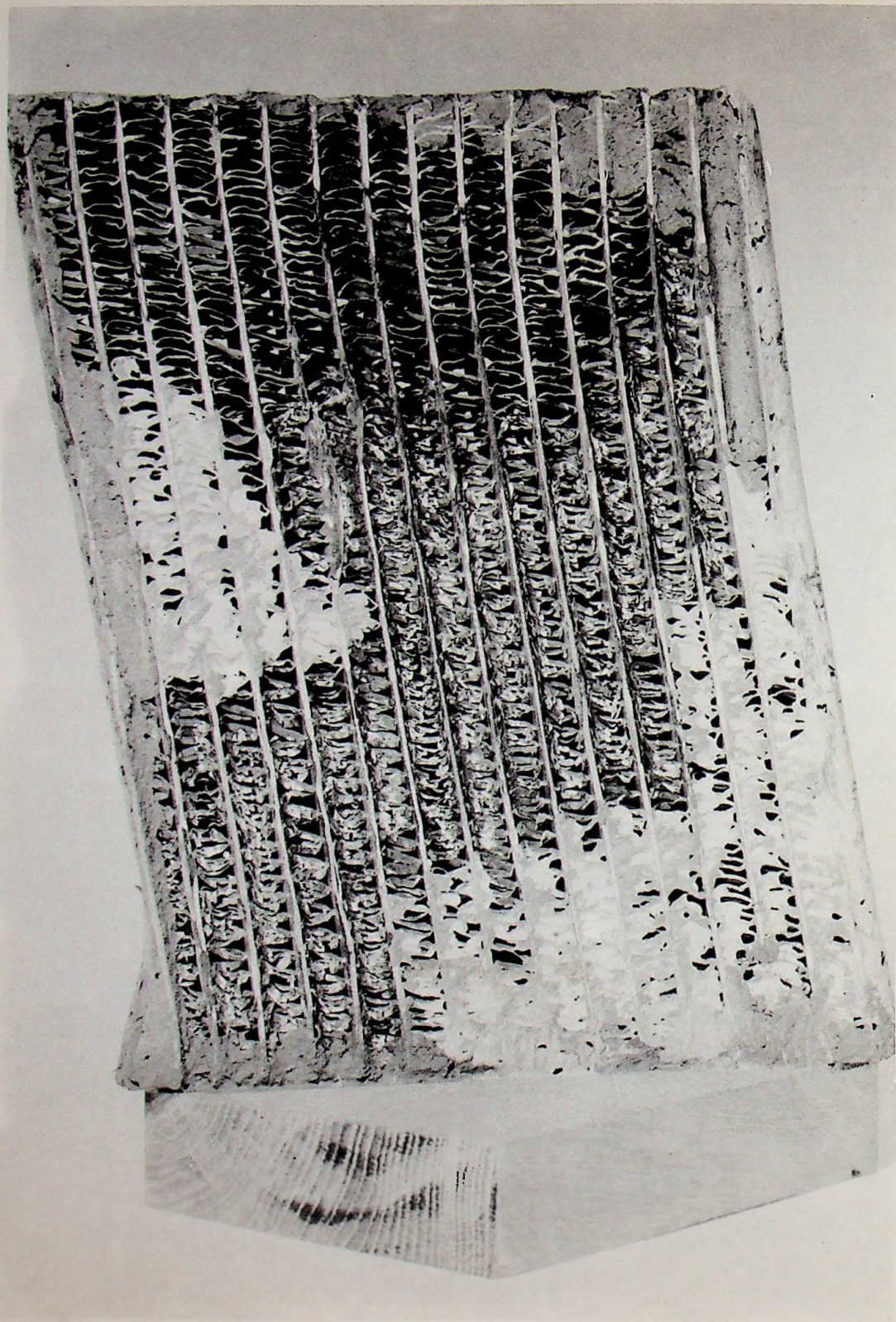
Zvonko MAKOVIĆ

BIOGRAFIJA

STEVAN LUKETIĆ rođen je u Budvi 1925.
 1941–1945. aktivni sudionik NOP-a
 1945–1950. oficir JNA
 1950–1955. Akademija likovnih umjetnosti,
 Zagreb
 Živi u Zagrebu, Vlaška 61, telefon 274-023

SAMOSTALNE IZLOŽBE

- 1957. Titograd, LUKETIĆ – MASKARELI –
RIBNIKAR
- 1959. Zagreb, Salon ULUH, BAHORIĆ –
LUKETIĆ
Budva, Titograd, Borovo, JOSIPOVIĆ –
LUKETIĆ
Zagreb, Galerija Studentskog centra
Titograd, FILIPOVIĆ – LUKETIĆ
- 1964. Zagreb, Galerija suvremene umjetnosti
- 1967. Ljubljana, Mala galerija
Titograd, Umjetnički paviljon, FILIPOVIĆ –
LUKETIĆ
Zagreb, Galerija Studentskog centra
- 1973. Cetinje, Plavi dvorac
Titograd, Moderna galerija
Budva, Moderna galerija

- 1978. Zagreb, Galerija »Karas«
Zagreb, Tvornica Karbon
- 1979. Zagreb, Dom JNA
- 1980. Zagreb, Galerija Nova
- 1983. Zagreb, Dom JNA, SPOMENIČKA
PLASTIKA
- 1985. Zagreb, Galerija suvremen umjetnosti
Budva, Moderna galerija
Sarajevo, Galerija Novi Hram
Titograd, Moderna galerija
Herceg Novi, Galerija »Josip-Bepo
Benković« Sv. Stefan, Galerija Sv. Stefan
Beograd, Dom JNA
- 1986. Zagreb, Salon galerije »Karas«
- 1987. Karlovac »Zorin Dom«
- 1989. Zagreb, Galerija Forum

NAGRADE

- 1962. Nagrada za spomenik »Pobjeda naroda
Slavonije«
- 1967. Nagrada za spomenik Lovčenskom
odredu, Cetinje
Nagrada za plaketu Skupštine SFRJ
- 1970. Nagrada »Likovni salon« Cetinje
- 1971. Nagrada za spomenik »Petrova gora«
- 1972. Nagrada za spomenik Đuri Đakoviću,
Sarajevo
Otkupna nagrada za spomenik Vladimiru
Nazoru, Zagreb
Godišnja nagrada grada Budve
- 1973. Republička nagrada SR Crne Gore
»13. juli«
- 1974. Nagrada za znak i plaketu grada Budve
Nagrada SUBNOR-a Jugoslavije 4. juli«
- 1977. Nagrada za znak Akademije nauka i
umjetnosti SR Crne Gore
- 1978. Nagrada za spomen-područje »Dotrščina«,
Zagreb
- 1987. Otkupna nagrada »Likovni salon« Cetinje
Otkupna nagrada za spomenik Josipu Brozu
Titu, Zagreb
- 1988. Otkupna nagrada za spomenik Josipu
Brozu Titu, Novi Sad
Nagrada za skulpturu, Treći Trijenale
Hrvatskog kiparstva, Zagreb

POPIS RADOVA

1. SKULPTURA LLS – XVI/1983.
52 x 42 x 7 cm. *mesing – bakar*
2. SKULPTURA LS – XII/1984.
56 x 56 x 10 cm *bakar – mesing*
3. SKULPTURA IX/1988.
170 x 90 x 15 cm. *aluminij – bakar*
4. SKULPTURA VIII/1988.
170 x 90 x 15 cm. *aluminij – bakar*
5. SKULPTURA XI/1988.
170 x 85 x 10 cm. *aluminij*
6. SKULPTURA XII/1988.
132 x 75 x 10 cm. *aluminij*
7. SKULPTURA XIII/1988.
240 x 45 x 17 cm. *aluminij – bakar*
8. SKULPTURA XIV/1988.
50 x 40 x 15 cm. *mesing – bakar*
9. SKULPTURA XV/1988.
47 x 47 x 15 cm. *bakar – mesing*
10. SKULPTURA VII/1989.
120 x 90 x 10 cm. *aluminij – mesing*
11. SKULPTURA VIII/1989.
140 x 50 x 15 cm. *aluminij – mesing*
12. SKULPTURA IX/1989.
130 x 30 x 10 cm. *aluminij – bakar*
13. SKULPTURA X/1989.
36 x 25 x 10 cm. *bakar – mesing*
14. SKULPTURA XI/1989.
32 x 24 x 10 cm. *bakar – mesing*
15. SKULPTURA XII/1989.
34 x 24 x 10 cm. *bakar – mesing*
16. SKULPTURA XIII/1989.
33 x 24 x 13 cm. *bakar – mesing*
17. RELJEF I/1989.
90 x 44 cm *metal*
18. RELJEF II/1989.
90 x 44 cm *metal*
19. RELJEF III/1989.
90 x 44 cm *metal*
20. CRTEŽ »A« 1985.
100 x 70 cm
20. CRTEŽ »F« 1985.
100 x 70 cm
20. CRTEŽ »Z« 1985.
100 x 70 cm

ČLANOVI GALERIJE FORUM MEMBERS OF THE FORUM GALLERY

KOSTA ANGELI RADOVANI
BELIZAR BAHORIĆ
JOSIP DIMINIĆ
IVO FRIŠČIĆ
RAUL GOLDONI (1919-1983)
STANKO JANČIĆ
NIVES KAVURIĆ-KURTOVIĆ
ZLATKO KESER
EUGEN KOKOT
ANTE KUDUZ
FERDINAND KULMER
IVAN LOVRENČIĆ
EDO MURTIĆ
DALIBOR PARAĆ
ŠIME PERIĆ
OTON POSTRUŽNIK (1900-1978)
ZLATKO PRICA
NIKOLA REISER
MARIJA UJEVIĆ-GALETTOVIĆ
GORANKA VRUS-MURTIĆ

U GALERIJI FORUM IZLAGALI SU EXHIBITIONS IN THE FORUM GALLERY

FERDINAND KULMER
GIUSEPPE ZIGAINA
LAZAR VOZAREVIĆ
JOAN MIRO
NIKOLA REISER
EDO MURTIĆ
IVAN LOVRENČIĆ
ZLATKO PRICA
IVO ŠEBALJ
VASKO LIPOVAC
ANTE KUDUZ
ŠIME PERIĆ
ACHILLE PERILLI
OTON POSTRUŽNIK
EMILIO VEDOVA
FRANO ŠIMUNOVIĆ
KSENIIJA KANTOCI
STEVO BINIČKI
NIVES KAVURIĆ-KURTOVIĆ
RICHARD MORTENSEN
IVO FRIŠČIĆ
VIRGILIJE NEVJESTIĆ
MILIVOJE NIKOJALEVIĆ
LOJZE SPACAL
TONI BENETTON
BOŠKO PETROVIĆ
LJUBOMIR PERČINLIĆ
GORANKA VRUS-MURTIĆ
JOSIP DIMINIĆ
ANTE JAKIĆ
NIKOLA KOYDL
RAUL GOLDONI
PREDRAG NEŠKOVIĆ
DALIBOR PARAĆ
PETAR HADŽI BOŠKOV
BOGDAN BOGDANOVIĆ
ALBERT KINERT
MILE SKRAČIĆ
SPASE KUNOVSKI
BORO MITRIČESKI
FADIL VEJZOVIĆ
PIERO TARTICHIO
VLADIMIR STRAŽA
BELIZAR BAHORIĆ
BRANKO RUŽIĆ
GRAFIČARI IZ HAMBURGA
SUVRREMI UMJETNICI IZ
SR MAKEDONIJE
MERSAD BERBER
MIOBRAG B. PROTIĆ
STANKO JANČIĆ
ANTE KAŠTELANČIĆ
ROBERT RAUSCHENBERG
KOSTA ANGELI RADOVANI
OTO LOGO
MILAN KONJOVIĆ
PETAR MAZEVIĆ

GUALTIERO MOCENNI
LJUBOMIR KARINA
RATKO JANJIĆ-JOBO
STOJAN ČELIĆ
ISMAR MUJEZINOVIĆ
EUGEN KOKOT
ŽIVA KRAUS
MARIJA UJEVIĆ-GALETTOVIĆ
MAJA DOLENČIĆ-MALEŠEVIĆ
DRAGO TRŠAR
ANDREJ JEMEC
ELIZABETH FRANZHEIM
SUVRREMI UMJETNOST
KOSOVA
JEAN MESSAGIER
TADEUSZ LAPINSKI
IVO KALINA
MATKO TREBOTAČ
GRUPA MLADIH AUTORA IZ
ZAGREBA
ANTE MARINOVIĆ
MUSLIM MULLIQI
AGIM CAVDARBASHA
OLGA JANČIĆ
ZLATKO KESER
DURO PULITIKA
SLAVKO KOPAČ
SHYQRI NIMANI
LUKŠA PEKO
BORIS DOGAN
DORA KOVAČEVIĆ
SOFIJA NALETILIĆ-PENAVUŠA
GLIGOR ČEMERSKI
JOSIP BIFFEL
KUZMA KOVAČIĆ
STANKO POSAVEC
ENGJELL BERISHA-BEFRE
DUŠKO ŠIBL
LJUBOMIR STAHOV
DURO SEDER
ŠIME VULAS
JASNA MARETIĆ
ŠPANJOLSKO KIPARSTVO MULTIPLA
TRINAEST SOVJETSKIH GRAFIČARA
MIRO VUCO
RODOLJUB ANASTASOV
CARLO CIUSSI
KAŽIMIR HRASTE
ZLATKO KAUZLARIĆ ATAČ
VATROSLAV KULIŠ
STEVAN LUKETIĆ